

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinae Pontificiae Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiae Traditus**

Sancti Rigoris Specimina Exhibens - Mense Decembri M DCC XLVII

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1747

Caput I. Specimen I. Sancti Rigoris. §.27. Usura Est Lucrum Ultra Sortem
Ratione Mutui Perceptum. (§.4.)

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63759)

DISSERTATIO I.

Sanctum RIGOREM

Doctrinæ Pontificiæ circa Usuras exhibens.

CAPUT I.

Specimen I. Sancti Rigoris.

§. 27.

USURA EST LUCRUM ULTRA SORTEM *Usura de-*
RATIONE MUTUI PERCEPTUM. (§. 4.) *finitio*

§. 28.

SI in ullo Doctrinæ Moralis capite necessarius est RI- *rigide se-*
GOR, opus sanè eo est in materia de Usuris, cùm *tenenda.*
animi mortalium nimis proclives in lucra tempora-
lia, facilè sibi licere persuadeant, quod innatam cupidi-
tatem fatiat. In ipso autem Usurarum articulo, RIGO-
RE præprimis opus est circa genuinam Usuræ notionem
statuendam. Lesbiam sibi Regulam fingunt, & ad quos-
cunque curvos in terram affectus flexibilem, qui defini-
tionem Usuræ non ipsi objecto, sed perversis animi sui sen-
sis conformant. Sapientissimè igitur Theologi à Summo
Pontifice in consilium adhibiti, doctrinæ suæ præmittunt,
& ipse Sanctissimus sua approbatione confirmat Usuræ no-
tionem sacris Canonibus conformem, eo RIGORE te-
nendam, ut in tota de Usuris disputatione nec latum un-
guem ab ea deflectere liceat. (§. 27.)

Diff. I.

C

§. 29.

§. 29.

*ad hanc
intelligen-
dam duo
tractan-
tur.*

Ad hanc Usuræ definitionem rite intelligendam & stabiliendam, duo tractari oportet, I. de Mutuo, tanquam propria sede Usuræ: II. de Usuræ natura & proprietatibus.

§. 30.

SECTIO I.
DE MU-
TUO.

Mutuum est *Contractus realis*, quo res fungibilis ea lege datur, ut eadem reddatur in genere.

§. 31.

*Mutuum
formali-
ter sum-
ptum*

Per Mutuum *objectivè* sumptum intelligimus ipsam rem mutuo datam: *formaliter* sumptum dicitur actum illum, quo res mutuo datur, & accipitur. Et in hac posteriore acceptione definitur. (§. 30.)

§. 32.

*est Contra-
ctus*

Mutuum fit per conventionem ultro citròque habitam, quæ pariat per se actionem Civilem: tales conventiones dicuntur in Jure *Contractus*: bene igitur Mutuum dicitur *Contractus*.

§. 33.

realis,

Quamvis *Mutui* & *Commodati* nomina nonnunquam promiscuè usurpentur, (a) revera tamen hi duo *Contractus* multum discrepant, præsertim in hoc, quòd sicuti in *Commodato* res datur ad *usum*, ita in *Mutuo* præstetur ad *abusum*, id est, consumptionis gratia; consumere autem non possum, nisi res tradatur: inde ad mutuum requiritur rei, quæ mutuo datur, traditio, ut adeò res mutua dici non possit, antequam fuerit tradita. *Contractus* autem, qui rei traditionem requirit, juxta modum loquendi in Jure Romano receptum, *re iniri* dicitur, & *realis* appellatur. Unde Mutuum est *Contractus realis*.

(a) Deuteron. XV. 9. Psalm. XXXVI. 26. EZECHIEL. XVIII. 8. LUC. XI. 5. L. 2. C. de his qui ex publ. rat. mut. pecun. accep.

§. 34.

§. 34.

Materia Mutui est *res fungibilis*. Talis dicitur, quæ ^{quo res} fungitur vice alterius rei ejusdem generis, ita ut spectato ^{fungibilis,} usu, ad quem destinatur, æquipolleat eidem speciei, seu ut Philosophi loquuntur, eidem individuo.

§. 35.

Res istæ fungibiles *numero, pondere, ac mensura* æstimantur; & illarum pretium huic ipsi numero, ponderi ac mensura proportionale est, ita ut, si numero totidem, aut pondere vel mensura tantundem habeas, eandem planè rem habere videaris: & ex hac ipsa proportione res una fungitur vice alterius, ut tantundem reddi possit. In quibusdam enim rebus corpora ipsa jam determinatam quantitatem naturâ suâ in se habentia considerantur; & de iis vel in genere, ut de *equo*, vel in specie, ut de *Bucephalo* contrahitur. Econtra res fungibiles sunt incertæ, & non determinatæ quantitatis, ut Numi, Æs, Vinum &c. adeoque si in commercia hominum deducantur, numerando, appendendo, aut mensurando, usu hominum communi determinantur, discernuntur, & certa species fiunt. Sic numero constant Numi, pondere Æs, mensura Vinum: & hac ratione in Mutuum veniunt. Hoc igitur sensu per Mutuum dari dicitur *Res fungibilis*.

Res numero, pondere ac mensura constans, phrasi Jurorum dicitur *Quantitas*, cui opponuntur Corpora, Res, Species, Jura. Licet enim etiam ea, quæ mutuo dantur, corpore sint prædita, nos tamen non tam corpus earum spectamus, quàm quantitatem, id est, quanto numero dentur Numi, quanto pondere argentum, quanta mensura triticum. Et hinc ista valent potius quantitate, quàm corpore.

§. 36.

Rerum fungibilium usus non est sine abusu, vel consumptione. (a) Mutuum igitur, quo conceditur res fun-

C 2

gibi-

gibilis, datur ad eum usum, quo res consumitur. (b) Hac ratione uti ea justè & impedibiliter non potes, nisi ego, qui dedi, me abdicem jure te aliòsque ab usu rei illius excludendi, tibi que simul tribuam facultatem de ipsa re disponendi pro tuo arbitrio: quod nihil aliud est, quàm in te transferre dominium rei. Hac de causa, quando legatur usus fructus rerum usu consumptibilium, legatur & ipsarum dominium. (c) Inde etiam *Mutuum* appellatum est, quia ita à me tibi datur, ut *ex meo tuum* fiat. (d) Cùm igitur per Mutuum tanquam veram alienationem rei creditæ dominium in debitorem transeat, congruè in definitione Mutui adhibetur vox *datur*; dare enim est accipientis facere. (e) Estque hæc translatio domini omnino necessaria, ut verum mutuum intelligatur. (f)

(a) Quando pecunia, aut alia res fungibilis datur tantùm ad ostentationem, tunc consideratur ea tanquam corpus, non tanquam quantitas; adeoque est materia commodati, in specie restituenda.

(b) Parum interest, qualiscunque demum sit consumptio; sive vinum, quod mutuò tibi dedi, tu ipse bibas; sive alteri vendas: utroque enim modo respectu tui censetur vinum consumi. Item nihil interest, sive res consumatur naturaliter, ut vinum bibendo; sive civiliter, ut Numus expendendo.

(c) §. 2. *Inst. de usufr.*

(d) *Princ. Inst. quib. mod. re contrah. oblig. L. 2. §. 2. ff. de reb. cred.* Hanc tamen Etymologiam Mutui scitè magis quàm verè à Jctis fieri, observat CUJACIUS *observ. XI. 37.* creditque Mutuum à *Mutatione* potiùs nomen habere &c.

(e) Dare alienam pecuniam, vel dare suam absque alienandi animo, *Traditio* est potiùs quàm *Datio*.

(f) Opinio CLAUDII SALMASII, quòd per Mutuum non fiat alienatio, jam pridem protrita est. Vid. WISSENBACH in singulari *Diatriba de Mutuo*, & in *Vindiciis illius*.

§. 37.

Res quæ usu consumitur, post usum amplius non ex-^{ut eadem} tat; quapropter impossibile est, ut eadem numero, seu ^{reddatur} phrasi Juris, eadem in specie restituatur. Quando igitur ^{in genere,} concedo usum, quo res consumitur, re autem prorsus carere in posterum non volo; necesse est, & sufficit, ut *res eadem reddatur in genere*, aurum vice auri, vinum vice vini.

§. 38.

Non obest tamen naturæ Mutui, si re concessa non ^{vel etiam} utaris, & postea eandem speciem reddas. Nam quòd res ^{in specie,} reddi debeat in genere, intelligitur secundum propositum contrahentium: sed postquam Mutuum est contractum, etiamsi eadem species, quæ non sit deterior facta, restituatur, nihil fit contra naturam Mutui, quod per restitutionem non contrahitur, sed distrahitur. Nec potest invitus esse Creditor; nam alia res ejusdem generis & qualitatis ex causa Mutui ideo reddi debet, quia in eodem genere recipit functionem; igitur eadem etiam species reddi potest, cum fictio non possit plus operari, quàm veritas. Nec ullum damnum exinde patitur Creditor, modò res interea deterior non sit reddita; quod autem mihi prodest, & alteri non nocet, facile concedendum est: nam nihil in Mutuo intenditur, quàm ne beneficium sit mutuanti damnosum. (a)

(a) Vid. *MANTICA de tac. & ambig. convent. l. 8. tit. 3.*

§. 39.

Cùm res fungibiles, quæ mutuò dantur, numero, ^{ejusdem} pondere & mensura æstimentur, (§. 35.) ideo ad imple-^{quantita-} dam obligationem præstandi *eandem rem in genere*, neces-^{tis,} se est, ut reddatur tantundem, seu *eadem quantitas*, quam

C 3

mutuo

mutuò accepisti, e. g. centum ova, una marca argenti, tres modii frumenti. Nam si Creditor totidem numero, aut tantum pondere vel mensura habeat, quantum dedit, eandem rem habere videtur. Hæc enim indoles est rerum fungibilium, ut in iis *tantundem sit idem*.

§. 40.

*& quali-
tatis,*

Etiam pretium rerum fungibilium numero, pondere, ac mensuræ proportionale est. (§. 35.) Ut igitur eadem res restitui censeatur, debet esse quoad usum eadem æstimabilitas rei quæ redditur, ac fuisset æstimabilitas rei mutuatae, si mutuata nunquam fuisset: hoc autem fieri non potest, nisi eadem res etiam sint *eiusdem qualitatis*, e. g. vinum æquè generosum, frumentum æquè bonum, Unde *cùm quid mutuum dederimus, etsi non cavimus, ut æquè bonum nobis redderetur, non licet debitori deteriores rem, quæ ex eodem genere sit, reddere, veluti vinum novum pro veteri.* (a)

(a) L. 3. ff. de reb. cred.

§. 41.

*non atten-
to pretio
affectio-
nis,*

Æstimabilitas rei fungibilis ex quantitate & qualitate desumitur, (§. 30. 40.) quibus servatis res eadem haberi censeatur. Unde res fungibiles *pretium affectionis* non recipiunt, nisi fortè sint rarissimæ, & tantundem in eodem genere non facile reperiat. Nam pretium affectionis ex singulari aliquo affectu imponitur rebus, pro majore vel minore voluptate ex iis percipienda: in Mutuo autem locum non invenit dispar affectus, cùm servata quantitate & qualitate, eadem res censeatur recipi, quæ data erat.

§. 42.

*nec pretio
rei acci-
dentali.*

Neque attenditur ad pretium rei accidentale; sufficit enim, vinum ejusdem quantitatis & qualitatis restituere, etiam si

etiãsi illius valor interea sit imminutus, cùm per hoc substantia vini non mutetur. Aliud est in moneta; quia hæc censetur substantialiter mutata, aucto vel imminuto valore: & hinc non debent tot aurei restitui, quot sunt dati, si interim sit auctus eorum valor; sicuti non debent tot modii frumenti restitui, si modii mensura sit interim mutata. Nempe mutuans hoc contractu non vult deteriorem reddi conditionem suam, nec vult fieri locupletior: consequenter facta restitutione nec plus nec minus habere cupit, quàm ante istum contractum habuerat: & perinde esse debet, ac si mutuatum non fuisset.

§. 43.

Mutuum re initur: (§. 33.) *re autem non potest obligatio contrahi, nisi quatenus datum sit.* (a) Unde mutuans plus exigere non potest, quàm dederit: consequenter Mutuum est contractus gratuitus & beneficus; non quidem *merè beneficus*, cui nulla adhareat obligatio perfecta, uti donatio, ex qua non datur obligatio perfecta aliquid reddendi: sed est actus *beneficulus obligatorius*, cui mutua adhareat obligatio perfecta, idem reddendi, more commodati. Nam in Commodato gratis conceditur res ad usum, restituenda post usum in specie: in Mutuo gratis conceditur ad abusum, restituenda post consumptionem in genere. Beneficium igitur horum contractuum in eo consistit, ut tibi relinquam liberum usum rei meæ, hoc tamen discrimine, quòd in Commodato non transferatur rei dominium, quia concedi potest usus, retento dominio: in Mutuo autem, licet etiam principaliter intendatur usus rei, quia tamen hic usus, utpote consistens in consumptione, concedi non potest sine dominio; (§. 36.) hinc etiam relinquitur dominium rei talis, cuius vice fungi potest alia ejusdem generis. Hoc igitur sensu Mutuum est contractus *gratuitus*, non tamen sine ulla obligatione.

Mutuum est gratuitum.

(a) *L. 17. pr. ff. de pact.*

§. 44.

§. 44.

*ejus peri-
culum pe-
nes acci-
pientem.*

Periculum rei communiter est penes Dominum : cum igitur per Mutuum transferatur dominium rei fungibilis in accipientem ; (§. 36.) bene inferitur , periculum esse penes accipientem , si res mutuata aliquo casu fortuito pereat : & tali casu non obstante , ad tantundem ejusdem generis restituendum tenetur accipiens , seu Mutuatarius.

§. 45.

*Mutui
substancia-
lia,*

Ex hucusque dictis intelliguntur tum substantialia , tum Naturalia contractus Mutui. *Substantialia* dicuntur , sine quibus actus esse non potest. Talia in Mutuo sunt I. Res fungibilis. II. Ejus traditio translativa dominii. III. Obligatio restituendi rem in genere. Hæc continentur in data definitione. (§. 30.)

§. 46.

*& Natu-
ralia*

Naturalia contractuum dicuntur , quæ tacitè intelliguntur de natura actus , quamvis nihil sit dictum. Talia in Mutuo sunt I. ut reddatur res ejusdem generis in eadem quantitate : II. in eadem bonitate. III. Ut periculum rei mutuatae sit penes accipientem. IV. Ut contractus sit gratuitus. (a) Circa hæc Naturalia potest aliquid immutari vel ex conventionem , vel ex vitio contrahentium , salva substantia contractus : an autem licitè , an verò peccaminosè id fiat , alterius est indaginis.

(a) Quando Commentator Epistolæ Pontificiæ fol. 24. & alibi negat , de natura Mutui esse , ut sit gratuitum ; intelligendus est , id non esse de substantia. Nam per adjectum pactum usurarium inficitur quidem , non tamen corrumpitur Contractus Mutui. *Naturale* autem Mutuo esse , ut usus concedatur gratuito , negari non potest , (§. 43.) nisi ab eo , qui phrasas JCris proprias vel ignorat , vel negligit. Videri potest CO-RASIUS lib. 3. Miscell. c. 10.

§. 47.

§. 47.

Colligendo tam Substantialia, quàm Naturalia Mutui, potest istud describi, quòd sit *Contractus realis, Juris Gentium, nominatus, & stricti Juris*, quo res pondere, numero vel mensura constans, adeòque fungibilis, gratuito ea lege in alterum transfertur, ut accipientis fiat, & in eodem genere, quantitate, & qualitate reddatur. *Colliguntur.*

§. 48.

Mutuum, de quo hactenus, venit nomine *Crediti*. *Mutuum dicitur Creditum,*
Credendi quidem generalis appellatio est; nam cuicunque rei assentimur, alienam fidem secuti, mox recepturi quid ex hoc contractu, *credere* dicimur. (a) Nihilominus propriè *credendi* verbum ad solam Mutui causam refertur. Unde qui mutuò dat, *Creditor*; qui mutuò accipit, *Debitor* appellatur: ille etiam vocatur *Mutuans*; hic verò *Mutuatarius*.

(a) L. 1. ff. de reb. cred.

§. 49.

Mutuum ab aliis Contractibus differt, I. à *Commodato*, *differt à Commodato,* in quo res non fungibilis absque translatione domini conceditur ad usum, post hunc restituenda in specie. *to,*
Mutui autem longè diversæ sunt proprietates. (§. 34. 36. 37.)

§. 50.

II. A *Locatione*, per quam usus rei conceditur pro mercede. *Locatione,*
III. A *Deposito*, quo res custodiæ causa: *Deposito,*
à *Pignore*, quo securitatis præstandæ gratiâ traditur; *Pignore,*
ubi que cum obligatione reddendi eandem rem in specie, & sine translatione domini.

Diff. I.

D

§. 51.

§. 51.

*Venditione,
Permutatione,
Donatione.*

V. Ab *Emptione-Venditione*, in qua pro re exigitur pretium pecuniarium: in Mutuo autem redditur res eadem, saltem in genere. VI. A *Permutatione*, ubi redditur res alterius generis, frumentum pro vino. VII. A *Donatione*, qua res ita liberaliter datur, ut nihil reddi debeat.

De Mutuo egregiè & appositè ad doctrinam Pontificiam disputant Professores Ingolstadiensès *HUBERTUS GIPHANIUS ad Instit. tit. quib. mod. re contrah. oblig.* *FERDIN. WAIZENEGGER Disp. Jurid. de Mutuo cap. 5.* *ARNOLDUS RATH discurs. Jurid. de reb. cred.* qui duo ultimi post *LAYMANNUM* aliis accuratiùs examinarunt quæstionem priori sæculo famosissimam, quantum absque labe usuraria exigi possit ex mutuo pecuniario in casu mutati valoris monetarum.

§. 52.

*SECT. II.
DE USURA. Usura
significatio prima;*

Usura ab utendo dicta, Grammaticis cujuscunque rei usum denotat, sive bonum, sive malum. *Usuram* hujus lucis, *usuram vitæ*, *usuram falsi gaudi* apud *CICERONEM*, (a) *usuram corporis* apud *PLAUTUM* (b) legimus. *Usura* igitur dicitur ab usu, sicut foetura à foetu, cultura à cultu.

(a) *Orat. pro C. Rabir. Posth.* item *pro P. Sylla.* item *Tuscul. quest. lib. 1.* & *Epist. famil. lib. 6. ep. 13.*

(b) *Amphitr. prolog.*

§. 53.

translata:

Transfertur etiam *Usura* ad incrementum, quod provenit tanquam fructus ex usu cujusque rei. Unde *TULLIUS* (a) *Terra nunquam sine usura reddit, quod recipit: sed aliàs minore, plerumque majore cum fœnore.*

(a) *De Senectut.*

§. 54.

§. 54.

Significationem *Usurae*, qua incrementum ex usu rei ^{etiam in} denotatur, (§. 53.) imitantur Leges & Canones, eorum. ^{Jure,} que Interpretes, appellando usuram, quidquid lucri causa principali debito accedit. Et ob hanc rationem usura dicitur etiam *Fœnus*, à Foetu, imitatione græci sermonis, quo usura nominatur *τόκος*, *partus ἀπὸ τῆς τίμης*, quod est, *pario*, scilicet quia per usuras pecunia pecuniam, veluti foetum quendam parit. Quamvis multi Doctores *Usuram* & *Fœnus* non in eadem significatione accipiant, hoc tamen loco promiscuè his vocibus utemur.

§. 55.

Jus quidem Civile usuram magis in pecunia numerata constituit, & res alias, quæ jure accessionis veniunt, in vicem usurarum accipi vult: (a) Jus verò Canonicum absque ulla distinctione, per usuram intelligit, quidquid abundat supra principale debitum, sive illud in pecunia numerata, sive in alia re consistat; modò hæc sit pretio æstimabilis. (b)

(a) *L. 11. §. 1. ff. de pignorib. L. 14. & 17. C. de Usur.*

(b) *C. 1. seqq. XIV. q. 3. c. 1. 2. 10. de Usur. R. P. CONCINA Comment. fol. 30. & alibi indignatur iis, qui multa ad vocem usurae explicandam infarciunt. Scriptores, qui diversa vocum significata vel scire, vel explicare nolunt, suspectos se reddunt. In his partibus sine furo scribimus: calumniari non intendimus: intelligi amamus.*

§. 56.

Usura secundùm varias significationes non est nomen ^{etiam licitum.} vitii: (§. 52. 53.) imò etiam in acceptione *Jctorum* (§. 54.) *lucrum honestum* extento nomine complectitur. Qua ratione ubi quid justè ex quocunque contractu, vel

in mutuo, intuitu lucri cessantis, seu damni emergentis accrescit forti, usura quidem dicitur, haud tamen usuræ peccatum. (a)

(a) Verba hæc fere sunt DOMINICI SOTO *de F. & F. lib. 66 q. 1. n. 1.* sub cuius clypeo tutus sum, cum eum *beneficium ordinis* à telis Conciniensis immunem præstet.

Item de usura largè, largissimè, propriè & strictè, vel minus propriè sumpta, multa congerit GASPAR RODERICUS *tract. de ann. & mens. reddit. lib. 1. q. 2.* qui Auctor à Commentatore Italo ad Ingolstadiensis pudore suffundendos adducitur. *Diss. V. f. 289.*

§. 57.

Usura crimen

Nobis hoc loco de eo potissimùm usuræ significato sermo erit, quo denotatur infame illud crimen, contra quod Italiæ Civitates præmunire cupit Pontifex. (§. 1. 18.) Hujus perversitatem in Divinis potissimùm Scripturis, Conciliis, Sanctis Patribus, & Apostolicis Decretis detectam deprehendimus. Unde etiam Usuræ prohibitiæ notionem aliam nec dare, nec admittere debemus, quàm quæ ex his ipsis fontibus Scripturarum, Conciliorum, Patrum, & Apostolicorum Decretorum hauritur.

§. 58.

residet in mutuo,

Sacræ Scripturæ, Concilia, Patres, & Pontifices, ex quibus haurienda est genuina notio Usuræ prohibitiæ, (§. 57.) eandem desumunt *ex Mutuo*, alicubi expressis verbis: (a) alibi juxta communem interpretationem Ecclesiæ & Theologorum, (b) quorum doctrinam confirmat BENEDICTUS XIV. (§. 4.)

(a) *Exod. XXII. 25. Concil. Turon. sub Alexand. III. ann. 1163. can. 2* qui refertur *in c. 1. de Usur. S. AUGUSTIN. serm. 3. in Psalm. 36. n. 6.*

(b) *S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 1. & Theologi passim.*

§. 59.

§. 59.

In Emptione - Venditione, aliisque contractibus *saltem im-*
licito: Usuræ crimen nonnunquam intercedit: (a) nihilominus
 ejusmodi contractus, saltem quoad excessum, sunt simu-
 lati, verumque mutuum, & consequenter palliatam
 usuram continent. e. g. vendo tibi rem meam exspectato
 pretio, & ut exspectem, auctarium posco: contractus
 hic perinde habet, acsi idem pretium statim à te mihi so-
 lutum, tibi in tempus mutuassem. Igitur universim ve-
 rum est, quòd Usuræ peccatum propriam suam sedem &
 locum in contractu mutui habeat. (§. 4.)

(a) c. 5. de Empt. & Vend. c. 4. de Pignor. c. 10. de Usur.

§. 60.

Cùm Usuræ crimen in Mutuo sedem propriam habe-
 at; (§. 58. 59) hinc prohibita Usuræ suspicio subesse non
 potest, ubicunque intercedit verus, legitimusque alius
 contractus, diversæ prorsus naturæ à natura mutui, à
 quo omne mutuum tam apertum, quàm implicitum ab-
 sit. (§. 8. 9.)

§. 61.

Eo ipso, quòd in aliis legitimis & sinceris contracti-
 bus Usura non occurrat; (§. 60.) lucrum usurarium essen-
 tialiter differt à lucro ex aliis contractibus hauriendo, per
 hoc, quòd lucrum usurarium capiatur *ex Mutuo.* Quia
 igitur essentialis differentia in definitione exprimi debet,
 superest, ut Genuina Usuræ definitio fiat in ordine *ad Mutuum.*

§. 62.

Usura prohibita tripliciter sumi potest. I. Pro con-
 tractu usurario. II. Pro Voluntate usuraria. III. Pro lucro
 usurario. Per usuram, prout est *contractus usurarius*,
 intel-

intelligimus ipsam mutuationem cum obligatione solvendi auctarium supra id quod datum est, ratione mutui. Hoc sensu juxta Canones (a) *Usura est, ubi amplius requiritur, quam debetur.*

(a) C. 4. XIV. q. 3.

§. 63.

II. pro Voluntate usuraria.

Voluntas usuraria est, quando contrahitur mutuum sine pacto quidem, sed tamen ex intentione recipiendi augmentum præcisè ex mutuo, seu ut URBANUS III. fuit consultus, (a) quando quis non aliàs mutuò traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut, licet omni conventionem cessante, plus tamen sorte recipiat.

(a) C. 10. de Usur.

§. 64.

III. pro lucro usurario: & hoc sensu dicitur

Lucrum usurarium est objectum contractus aut voluntatis usurariæ, ipsum scilicet augmentum, seu res accedens ultra quantitatem mutuò datam, vel pretium quod æstimatione usûs forti accrescit. Hac ratione *quodcumque forti accedit, usura est.* (a) In hoc ultimo sensu data & declaranda est Usuræ definitio. (§. 27.) Nam explicata natura hujus lucri, facilè intelligitur natura *Contractus usurarii*, per quem imponitur obligatio præstandi illud lucrum; item natura *Voluntatis usurariæ*, qua intenditur istud lucrum.

(a) C. 3. XIV. q. 3.

§. 65.

Lucrum

Lucrum leges dicunt, quod omni damno deducto superest; seu quod ita accipitur, ut accipienti nihil desit. Cum igitur Usura in eo consistat, quòd aliquid ultra principale debitum, servata jam æqualitate contractus, accipitur; (§. 54.) bene Usura simpliciter dicitur *Lucrum.*

Per

Per lucrum intelligitur omne illud, cuius pretium pecunia metimur, quia istud omne pro pecunia habendum est. (§. 55.) potest tamen ratione mutui aliquid acquiri & exigi, quod pretio pecuniæ non penditur, ut puta, mutuatarii amicitia, ac benevolentia. Ita DOM. SOTO *loc. cit. art. 2.*

§. 66.

Principale debitum, quod mutuò datum est, seu Capitaliale, prout in Legibus Imperii nominatur, (a) phrasi Juris appellatur *Sors*: (b) sic in contractu Societatis qui parem pecuniæ quantitatem intulerunt, *Consortes* dicuntur. Huic sorti accedit usura, tanquam id, quod ultra principale debitum accipitur: (§. 65.) consequenter Usura convenientissimè dicitur *Lucrum ultra sortem*.

(a) *Rec. Imp. ann. 1654. §. 174.*

(b) *L. 24. ff. de usu & usufr. L. penult. §. 1. ff. ad leg. falcid. L. 58. §. 6. ff. ad S. C. Trebell.*

§. 67.

Usura in Mutuo propriam sedem habet: (§. 58. 59.) sed tamen etiam in Mutuo ex variis titulis licitis sorti aliquid accedere potest, (§. 7.) quod extento Usuræ nomine apud JC.tos venire solet: (§. 56.) aliud enim est petere ultra sortem aliquid in Mutuo ratione alterius tituli; aliud *ex vi Mutui*, scilicet pro usu rei mutuò datæ. Igitur ad exprimendam differentiam lucri liciti ab illicito, addendum in definitione, Usuræ prohibitæ nomine eam intelligi, quæ non ex alio titulo, sed ratione solius mutui exigitur, scilicet *Lucrum ultra sortem ratione Mutui*.

§. 68.

Lucrum non intelligitur, nisi aliquid accipiatur. (§. 65.) Cum igitur Usura, prout est objectum contractus usurarii, & voluntatis usurariæ, consistat in lucro, quod

quod accedit principali debito, (§. 64.) hinc Usura actu exteriori completa non datur, nisi lucrum sit perceptum. Peccatum Usuræ per contractum aut voluntatem perversam dari potest sine lucro: lucrum autem non datur, nisi actu percipiatur. Usura igitur, prout hoc loco sumitur, est *Lucrum ultra sortem ratione mutui perceptum.*

§. 69.

*ex aliqua
obligatio-
ne.*

Si quid omnino spontaneè, merè gratuitò & liberaliter detur, non datur ratione mutui; consequenter sine crimine Usuræ potest accipi: (§. 67.) ut igitur lucrum ultra sortem constituat Usuram illicitam, percipi debet tanquam præstitum non omnino spontaneè, sed ex morali coactione; non merè gratuitò, sed ex obligatione præstitum.

§. 70.

*Lucrum
sperari
potest.*

Lucrum, quod receptum usuram constituit, non potest absque labe usuræ *exigi, vel intendi.* (§. 62. 63.) Econtra non est usura id *sperare*, quod non est usura accipere: unde non est usurarium, sperare lucrum liberaliter & ex gratitudine dandum, relicta mutuatario plena libertate; quia istud non datur ratione mutui. (§. 69.) ut igitur *lucrum speratum* constituat usuram, necesse est, ut *lucrum speretur ex debito.*

§. 71.

*merè libe-
raliter
dandum:*

Si quis dicat, se exigere, intendere, vel sperare lucrum ratione mutui tanquam *debitum ex gratitudine*, lusus vocabulorum est: licet enim ex honestate debeas mihi beneficium, gratis tamen id præstas: & ideo obligare te, si illud est æstimabile pecunia, injustitia est. Est quidem gratitudo jure naturali debita, non tamen debet exhiberi determinatè in re temporali, quam pro lucro speras.

Qua-

Quacunque igitur ratione lucrum exigatur, intendatur, speretur, vel recipiatur *ut debitum*, usura est: & vicissim, ut usura sit, debet sperari, vel recipi *ut debitum*. (§. 69.)

Unde jure optimo INNOCENTIUS XI. condemnavit hanc propositionem 42. *usura non est, dum ultra sortem aliquid exigatur, tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, sed solum, si exigatur tanquam ex justitia debitum.*

§. 72.

Unde verba CHRISTI, *mutuum date, nihil inde sperantes*, (a) præceptum continent, ne quis ratione mutui speret alterum obligatum, vel ad dandum lucrum ultra sortem, vel ad reddenda *æqualia*, (b) id est, ad simile mutuandi officium; quæ ipsa obligatio in lucro ponetur. Si quis autem speret gratum animum ex sola liberalitate in simili occasione demonstrandum, & ex hac spe moveatur ad mutuò dandum, huic saltem Christus negat singulare meritum, *quæ gratia est vobis?* si quis autem etiam spem omnem deponat æquale officium recipiendi, & ex perfecta liberalitate ad imitationem Patris cœlestis benefaciat & mutuum det, huic demum Christus mercedem multam promittit, & filium fore Altissimi pronuntiat, *quia ipse benignus est super ingratos*, (c)

(a) Luc. VI. 35.

(b) Ibid. 34.

(c) Vid. clarissimum Academiae Ingolstadiensis lumen ALPHONS. SALMERON in *Evangel. tom. 5. tract. 43. in illud: mutuum date &c.*

§. 73.

Eadem est mens URBANI III. Pontificis, (a) qui per *propositum plus sorte recipiendi*, & per *intentionem lucri*, intelligit animum habendi alterum obligatum ad præstandum lucrum ultra sortem: qua ratione haud dubiè com-

Diff. I.

E

mitti-

mittitur usura. Sola autem spes gratuitæ liberalitatis contractum non reddit obnoxium usurariæ pravitati. (b)

(a) C. 10. de Usur.

(b) Ita docet S. THOM. de Malo q. 13. art. 4. ad 13. his verbis : *Potest usurarius sperare munus ex mutuo quod concedit, dupliciter. Uno modo, quasi debitum ex quadam obligatione, tacita vel expressa : & sic quodcumque munus speret, illicitè sperat. Alio modo, potest aliquod munus sperare, non quasi debitum, sed quasi gratuitum, & absque obligatione præstandum : & sic licitè potest ille, qui mutuat, sperare aliquod munus ab eo, cui mutuat.*

§. 74.

neque Ratio.

Ratio datæ doctrinæ est, quia mutuans per hoc, quòd mutuat, non fit peioris conditionis, quàm si non mutuasset : at si non mutuasset, licuisset sibi ex alterius benevolentia sperare donum, & potuisset oblatum recipere. (a) Licebit igitur etiam idem sperare post mutuuum datum.

(a) BINSFELD. ad C. consuluit. concl. 7. de Usur.

§. 75.

Dividitur Usura in Lucratoriam, Compensatoriam & Punitoriam.

Usura à Jure-Consultis dividi solet I. in Lucratoriam, Compensatoriam, & Punitoriam. *Lucratoria* est, qua percipitur lucrum ratione solius Mutui. *Compensatoria*, qua exigitur aliquid supra sortem ad compensandum Creditoris damnum. *Punitoria* seu *Moratoria*, qua imponitur pœna Mutuatario in reddenda sorte moroso. Ex usu linguæ latinæ & Juris Civilis tres hæc species Usuræ conveniunt in generica acceptione, quòd sint accessio ad sortem, qui conceptus complectitur Usuram licitam & illicitam. Ex usu autem SS. Canonum usura in deteriorem sensum plerumque solet accipi, prout denotat Usuram illicitam, & lucrum ratione solius mutui perceptum. Cùm igitur respuere non liceat voces Juris Civilis, & Jure-Con-

ful-

sultorum; hinc aptissimè ad evitandam confusionem adhibentur termini restringentes, ut lucrum ratione solius mutui perceptum appelletur usura *strictè dicta*: lucrum autem ex aliis titulis in mutuo obtentum vocetur Usura *minus strictè dicta*. Nihil enim frequentius in Jure, quàm ut vocabula modò in strictiore, modò in latiore significatione sumantur. Exempla suppeditat Titulus de Verborum significationibus.

§. 76.

Dividitur Usura II. in *Conventionalem*, quæ ex pacto debetur; & in *Necessariam*, quæ debetur sine conventionne, veluti ex mora. Necessariæ usuræ præstantur non tantùm ex mutuo, sed etiam ex contractu quocunque e.g. Emptionis-Venditionis, si non solvatur pretium eo tempore, quo solvi debebat. Quoniam tamen reo debendi mora indulgeri potest; quamdiu verò eum non interpellas, mora indulgeri præsumitur: à die interpellationis mora debitoris incipit. An autem conventio vel mora possit esse justus titulus aliquid exigendi, dicetur suo loco.

§. 77.

Dividitur III. in *Realem* & *Mentalem*. *Realis est*, cum vel apertè accessio ultra sortem in pactum deducitur e.g. do tibi centum, ea lege, ut exacto anno reddas centum & quinque: vel saltem exterius insinuatur voluntas aliquid recipiendi supra sortem, e.g. confido, meam pecuniam non reversuram vacuum. *Mentalis est*, quando mutuum datur, & ex eo lucrum tanquam debitum intenditur, sed absque pacto quocunque exteriori. (§. 63.)

§. 78.

Dividitur IV. in *Formalem*, seu *apertam*, qua ex mutuo formali & simplici percipitur lucrum: & in *Virtualem*.

lem seu palliatam, quæ sub specie alterius contractus exercetur, & in eo quasi imbibitur, ut cum carius vendis, præcisè ob dilatam solutionem.

§. 79.

V. in Usuram sortis, pecunia accepta; & usuram usuræ, qua ex usura non soluta novum conficitur principale debitum, quod iterum pariat usuram.

§. 80.

VI. in Centesimas &c. Dividitur VI. ratione quantitatis in centesimas, Quincunces &c. Ad intelligendos Juris terminos constituendus est *As usurarius*, constans duodecim unciis. *Usura centesima* est veluti *As*, cujus intuitu minorum usurarum inquitur ratio ac denominatio. Igitur maximæ usuræ sunt *Centesimæ*, quas sanguinolentas vocat Seneca, (a) cum singulis mensibus centesima pars sortis exigitur, scilicet de sorte centum aureorum unus aureus, ita ut quot annis reddantur duodeni; Usuræ enim singulorum mensium Calendis apud Romanos solvi debebant. Usuræ *Deunces* conficiunt undecim de Centesima: *Dextantes* decem: *Dodrantes* novem: *Bessales* octo: *Septunces* septem: *Semisses* sex: *Quincunces* quinque: *Trientes* quatuor: *Quadrantes* tres: *Sextantes* duo: *Uncia* unum de Centesima. Quando scilicet factò computo menstruo, in singulos annos pro centum aureis usurarum nomine penduntur undecim, decem &c. ita ut *unciariæ* usuræ habeantur pro minimis, quando pro sorte centum aureorum singulis annis præstatur unus.

(a) de Benefic. l. 7. c. 10.

§. 81.

VII. in Moderatam & Mordentem. Usuram lucratoriam dividunt VII. usurarum Patroni in *Moderatam*, quæ justos fines teneat, & licita habeatur:

tur: & in *Mordentem*, quæ intra justos fines non sistat, & hinc sit illicita, utpote charitati repugnans. Tales dicunt usuras esse, si exigas ab eo, qui usu pecuniæ vix tantundem lucrari potest, quantum ad vitæ necessitatem sufficit; aut si excedunt lucrum, quod usu pecuniæ facere potest debitor. Nos autem hanc divisionem eo modo intelligimus, quo unum furtum dicimus levius, alterum gravius.

§. 82.

Hæc pro præsentī Instituto de Natura *Mutui & Usuræ* sufficiunt. Quidquid autem ex hucusque dictis in Literis Encyclicis Summi Pontificis continetur, id omne summo rigore amplectuntur & tuentur Professores Ingolstadiensis, qui vel de Mutuo, vel de Usura in libris editis tractarunt. Magnum in utramque partem præjudicium accedit Auctoribus, si genuinas, aut verò corruptas rerum, quas tractant, notiones stabilire deprehendantur. Ne igitur sinistra suspiciones, quas Libri Concini de Professoribus Ingolstadiensis Academiæ facillè movere possunt, præoccupatos animos teneant; allegare lubet quorundam horum Professorum opera typis impressa, ubi eadem, quam Summus Pontifex tradit, (§. 4.) usuræ notio fusiùs stabilitur.

*Rigorem
Doctrina
Pontificia
tenent
Professores
Ingolsta-
dienses.*

HENRIC. CANISIUS *tr. de Usur. c. 1. n. 5.*

GREGOR. de VALENTIA *Comment. Theol. tom. 3. d. 5. q. 21.
punct. 1. §. 1.*

ADAM. TANNERUS *Theol. Schol. tom. 3. d. 4. q. 7. n. 74.*

MICHAEL EYSELIN *Disp. Theol. de empt. vend. mutuo & c. thes.*

CHRISTOPH. HAUNOLDUS *de F. & J. tom. 3. tr. 9. ante n.
367.*

PAULUS LAYMANN *Theol. Moral. lib. 3. tr. 4. c. 16.*

JACOB. ILLSUNG *Theol. pract. tr. 4. disp. 2. n. 433.*

MATHIAS KAUTT *de Jurisdict. Thes. 251*

E 3

GEORG.

GEORG. à WIDMONT *Colleg. in Pandect. p. 4. lib. 21. tit. 1. n. 6.*

ERNRICUS PIRHING, JACOB. WIESTNER, FRANCISC. SCHMALZGRUEBER, VITUS PICHLER *ad lib. 5. Decretal. tit. 19.*

ANTONIN. HEISLINGER *Resp. Moral. in caus. Just. commut. p. 2. cas. 6. n. 3.*

CAPUT II.

Specimen II. Sancti Rigoris.

§. 83.

usura

USURA OMNI JURE EST PROHIBITA

(§. 11. 18.)

§. 84.

est prohibita

DOctrinam Pontificiam (§. 83.) de sola usura lucratoria & strictè dicta (§. 75.) intelligendam esse, extra dubium ponitur. Huic adversantur Doctores Aca-
tholici plerique: rigidissimè eam tenent & propugnant Professores Ingolstadiensis. Nos hìc delibabimus aliquas hujus doctrinæ probationes ex Jure I. Naturali. II. Divino. III. Canonico. IV. Cæsareo-Romano. V. Germanico.

§. 85.

I. Jure

Rationes ex Jure naturali petitas contra usuram variè versant Doctores. Omnes fundantur in illa Mutui lege, ut loquitur Pontifex, (§. 6.) quæ necessariò in dati atque redditi æqualitate versatur, contra quam ille agere convincitur, quisquis eadem æqualitate semel posita plus aliquid à quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur. Cùm igitur
Jus

GEORG.